

TEMATRÄFF 3 FAKTABLAD

Våga fråga, lyssna och bemöta elever som kan vara utsatta för våld

Oavsett vad som väcker din misstanke om att en elev far illa så är det viktigt att du bemöter eleven genom att lyssna, ställa frågor och iaktta. Många känner sig osäkra och obekväma med att ha den här typen av samtal. Men att fråga om våld, lyssna till elever och hantera efterföljande situationer är en färdighet som du kan och bör öva på. I den här utbildningens tematräff får du tillfälle att träna.

Det finns flera anledningar till att du ska ställa frågor till en elev som du misstänker eller vet har blivit utsatt för våld av något slag. Du behöver ställa frågor för att få mer information om elevens situation och därmed kunna avgöra hur du ska hjälpa hen. Men dina frågor är minst lika viktiga för att bekräfta elevens upplevelse av våld och rätt att själv få berätta om sin utsatthet.

Barn berättar sällan självmant om våld

Det finns många orsaker till att barn och unga inte berättar att de blir utsatta för våld. Rädsla, skam och skuldkänslor kan stå i vägen för att berätta. En annan orsak kan vara brist på förståelse och stöd från omgivningen. Barn och unga är medvetna om att de riskerar att inte bli trodda och en del tror inte att någon vuxen bryr sig om vad som händer med dem. De kan vara rädda för hot, hot om våld eller ökat våld hemifrån om de berättar. En del tar också på sig skulden och tror att det är deras fel. För barn och unga som utsätts långvarigt våld blir det en del av deras vardag och normaliserat.

Hur en elev väljer att berätta om sin utsatthet för dig som skolpersonal varierar stort beroende på ålder och kognitiv och språklig utveckling. Förutsättningarna kan se helt olika ut för en elev i förskoleklass och en elev på mellanstadiet. När yngre elever berättar så kommer det ofta spontant med bara en mening, till exempel: "Igår kom polisen hem till oss". Om det händer när ni är i klassrummet eller har samling på fritids och det finns andra elever i närheten kan du bekräfta att du hört elevens berättelse genom att säga exempelvis: "vad bra att polisen kunde komma". Det är viktigt att du bekräftar eleven i stunden, men vänta med att fråga vidare i en sådan situation. Skapa i stället en stund med eleven på en lugn plats där ni kan vara ifred.

Försök att skapa en trygg, respektfull och tillåtande atmosfär där eleven får möjlighet att i lugn och ro berätta och känna efter vad hen har varit med om. Vikten av att fråga vidare gäller naturligtvis även för äldre elever men om de berättar så sker det oftast mindre spontant.

När en elev berättar om sin oro eller rädsla för dig så innebär det att du har fått hens förtroende. Eleven litar på dig och känner sig trygg med dig.

Du behöver inte och ska inte ta reda på om elevens berättelse stämmer – det räcker med en misstanke om att eleven far illa för att göra en orosanmälan till socialtjänsten. Det är socialtjänsten som ska bedöma om barnet eller den unga har blivit utsatt för våld.

Vad ska du fråga och hur ska du ställa frågor?

Många yrkespersoner som möter barn och unga är osäkra på hur mycket de kan fråga utan att förstöra för polisutredningen. Så här kan du tänka i en sådan situation:

- Ge eleven bekräftelse på att du har hört hens berättelse och att du kommer att agera för att hjälpa hen.
- Ta emot elevens berättelse och ställ öppna frågor för att försöka förstå vad hen är utsatt för. Öppna frågor har inga givna svar som ja eller nej utan är till för att locka fram mer information. Exempel på öppna frågor är: "Varför är du ledsen?" eller "Kan du berätta vad som har hänt?"
- Fråga om *var*, *när* och *vem* som har utsatt eleven, men undvik att fråga om detaljer.
- Anpassa frågorna efter elevens ålder och förmåga att berätta.

Dokumentation

Det är viktigt att samtalet och vad som framkom om elevens situation dokumenteras. Även om eleven inte ville prata eller besvara dina frågor ska detta noteras. Rutinerna för dokumentation om samtal och frågor kring att fara illa kan se olika ut. Diskutera gärna igenom det med din arbetsgrupp om hur det ser ut på just din skola.

Barnrättsperspektivet ska alltid vara utgångspunkten

När du och dina kollegor agerar för en elev eller fattar beslut som kommer att påverka eleven ska ni säkerställa att ni gör det som är bäst för eleven och elevens rätt till skydd, stöd och delaktighet. Barn och unga har rätt att få information om sin situation men vid misstanke om ett brott får du inte berätta för eleven att du kommer att göra en orosanmälan och en eventuell polisanmälan. Bekräfta bara hens upplevelse.

